

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
Кафедра початкової і професійної освіти

А. С. Ткачов

МЕНЕДЖМЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ:
методичні рекомендації для самостійної роботи
здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Харків – 2020

УДК 37.0:005
ББК 74.00
Т 48

Рецензенти: **Золотухіна Світлана Трохимівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди;
Желанова Вікторія В'ячеславівна, доктор педагогічних наук, доцент, професор кафедри теорії та історії педагогіки Київського університету імені Бориса Грінченка.

Рекомендовано до друку Вченою радою Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди (протокол № 5 від 03 вересня 2020 року).

Т 48 **Ткачов А. С. Менеджмент професійної освіти:** методичні рекомендації для самостійної роботи здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020. 27 с.

Методичні матеріали розроблені для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) у Харківському національному педагогічному університеті імені Г. С. Сковороди. Методичні рекомендації містять пояснювальну записку, тематичний план дисципліни, методичні вказівки щодо організації самостійної роботи, основні поняття до кожної теми, питання для самоконтролю знань, творчі та проблемні завдання.

© Ткачов А. С., 2020.

© Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, 2020.

ЗМІСТ

1. Мета й завдання вивчення навчальної дисципліни.....	4
2. Тематичний план навчальної дисципліни.....	5
3. Організація самостійної роботи здобувачів освіти.....	9
4. Критерії оцінювання знань здобувачів освіти.....	22
5. Список використаних джерел.....	23

1. МЕТА Й ЗАВДАННЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Менеджмент професійної освіти» є формування в здобувачів вищої освіти готовності до управління закладом освіти, у якому здійснюється професійна підготовка майбутніх фахівців, їхнім освітнім процесом і науково-дослідницькою діяльністю, упровадження інноваційних методів, форм, технологій навчання, створення нових закладів освіти.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Менеджмент професійної освіти» є:

1) розкриття методологічних, теоретичних і методичних засад менеджменту професійної освіти;

2) опанування здобувачами знань про витoki менеджменту як виду діяльності; сутність, структурно-функціональні компоненти, функції та принципи менеджменту професійної освіти, специфіку її реалізації в закладах освіти різних типів; основні вимоги до здійснення управлінської діяльності; існуючі стратегії, стилі та технології її провадження; нормативно-правову базу, що регламентує процес отримання здобувачами професійної освіти;

3) забезпечення оволодіння майбутніми менеджерами професійної освіти вміннями реалізовувати інноваційну управлінську діяльність, моделювати різні шляхи виконання професійних завдань та обирати з них оптимальні; створювати сприятливу психологічну атмосферу в аудиторії та закладі освіти загалом, розбудовувати взаємини між усіма учасниками педагогічної взаємодії на засадах партнерства й толерантності; своєчасно попереджати загострення конфліктних ситуації між учасниками освітнього процесу, а в разі їх виникнення знаходити конструктивні способи розв'язання; ухвалювати оптимальні для конкретної ситуації управлінські рішення й забезпечувати їх практичну реалізацію;

4) формувати в здобувачів освіти здатності грамотно визначити стратегічні напрями подальшого розвитку освітньої організації, прогнозувати виникнення можливих утруднень в її роботі та завчасно шукати шляхи їх подолання, розробляти й реалізовувати на практиці комплекс навчально-методичного забезпечення здійснення професійної підготовки майбутніх фахівців, педагогічно грамотно сполучати в професійно-педагогічній діяльності різні традиційні й інноваційні освітні технології, засоби, методи й форми організації освітнього процесу;

5) спонукати майбутніх менеджерів до закріплення навичок здійснювати регулярну рефлексію власної управлінської діяльності, виявляти та своєчасно усувати недоліки у своїх професійних діях, грамотно реалізовувати контрольну-оцінну й коригувальну функції в діяльності закладу освіти, раціонально використовувати матеріальні й людські ресурси;

6) розвивати в здобувачів прагнення й готовність до професійного самовдосконалення як викладача та як менеджера в галузі професійної освіти;

7) мотивувати майбутніх менеджерів професійної освіти до активного виконання квазіпрофесійної та професійної діяльності, що забезпечує накопичення ними практичного досвіду здійснення педагогічної та управлінської діяльності.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Основи менеджменту професійної освіти

Тема 1.1. Генезис теорії менеджменту

Історичні передумови виникнення менеджменту як специфічного виду діяльності. Становлення й розвиток класичних теорій управління. Школа наукового управління. Школа людських відносин. Теорії управління.

Виникнення й формування управлінської думки в Україні. Історія розвитку теорії менеджменту професійної освіти.

Тема 1.2. Теоретичні засади менеджменту професійної освіти

Сутність, предмет менеджменту професійної освіти. Специфіка, мета й основні завдання менеджменту на сучасному етапі розвитку професійної освіти. Сучасні теорії менеджменту в галузі професійної освіти. Зв'язок менеджменту освіти з іншими науками. Організація як категорія теорії менеджменту. Заклад освіти як різновид організації.

Тема 1.3. Менеджмент як сучасна теорія управління професійною освітою

Співвідношення понять «менеджмент», «управління», «керівництво». Закономірності та принципи управління закладом професійної освіти. Стратегічне й оперативне управління в закладі освіти, у якому здійснюється професійна підготовка майбутніх фахівців. Поняття «управлінський цикл». Основні функції менеджменту: планування, організування, мотивування, контролювання, координування, облікування й аналізування. Сучасні методи й технології управлінської діяльності в галузі професійної освіти. Підходи до оцінки ефективності управління в цій царині.

Тема 1.4. Державно-громадська модель управління освітою в Україні

Структура та зміст державно-громадської моделі управління освітою в Україні. Суб'єкти державно-громадського управління, основні напрями

їхньої роботи. Нормативні документи, що регламентують здійснення освітнього процесу та роботу закладу освіти загалом. Типові проблеми та труднощі, що виникають у роботі менеджера в галузі професійної освіти, шляхи їх подолання.

Змістовий модуль 2. Ефективність управління професійною освітою

Тема 2.1. Методи стратегічного управлінського аналізу діяльності закладу освіти, що забезпечує професійну підготовку майбутніх фахівців

Найбільш поширені методи стратегічного управлінського аналізу діяльності організації: SWOT-аналіз, GAP-аналіз, «Діаграма Ісікава». Поняття, мета й завдання SWOT-аналізу як універсального методу стратегічного планування діяльності організації. Організація та здійснення SWOT-аналізу діяльності в закладі освіти, у якому забезпечується професійна підготовка майбутніх фахівців, узагальнення й систематизація його результатів. Побудова матриці SWOT-аналізу діяльності закладу освіти.

GAP-аналіз, або аналіз-розривів, як один із ефективних методів стратегічного аналізу. Етапи реалізації GAP-аналізу.

Поняття «Діаграми Ісікава» як різновиду причинно-наслідкових діаграм, можливості її використання. Способи побудови цієї діаграми.

Тема 2.2. Менеджмент якості професійної освіти

Основні підходи до визначення поняття «якість професійної освіти». Система управління якістю професійної освіти в Україні. Державні та міжнародні вимоги до якості професійної освіти. Державні стандарти вищої

освіти. Акредитація закладів освіти, у яких здійснюється професійна підготовка майбутніх фахівців. Процедура сертифікації системи управління якістю надання освітніх послуг у царині професійної освіти. Шляхи модернізації системи управління якістю надання освітніх послуг у вітчизняних закладах, у яких майбутні фахівці отримують професійну освіту.

Змістовий модуль 3. Суб'єкти й об'єкти управління в галузі професійної освіти

Тема 3.1. Сучасні вимоги до рівня компетентності менеджера професійної освіти

Місія, посадові вимоги й функціональні обов'язки менеджера в галузі професійної освіти. Сутність, структура і зміст компетентності менеджера в зазначеній галузі. Професійно-кваліфікаційна модель менеджера як управлінця-професіонала в царині професійної освіти. Відбір професорсько-викладацького персоналу та специфіка управління таким персоналом у закладі вищої освіти. Оцінка ефективності роботи педагогічного персоналу. Особливості управління здобувачами в освітньому процесі вищої школи.

Керівництво та лідерство. Стилi керівництва. Типи лідерів. Критерії оцінювання ефективності діяльності менеджера в галузі професійної освіти.

Тема 3.2. Самоменеджмент як умова професійного зростання

Поняття самоменеджменту як засобу професійно-особистісного зростання фахівця. Основні функції й методи здійснення самоменеджменту в професійній діяльності викладача та керівника закладу освіти, у якому

здійснюється професійна підготовка майбутніх фахівців. Характеристика факторів, які впливають на перебіг і результати самоменеджменту. Поняття обмежень у менеджменті професійної освіти. Виявлення менеджером труднощів та обмежень у власній професійній діяльності, визначення шляхів їх конструктивного подолання. Стратегічні напрями самоменеджменту (стрес-менеджмент, ресурс-менеджмент, тайм-менеджмент, імпресіон-менеджмент).

Тема 3.3. Управлінська етика менеджера в галузі професійної освіти

Управлінська етика як система етичних знань, норм як регулятивів практичних дій, якими треба керуватися менеджеру в галузі професійної освіти. Етичні вимоги до управлінської діяльності керівника закладу освіти, де відбувається професійна підготовка майбутніх фахівців. Етичні заповіді щодо здійснення управлінської діяльності викладачем. Діловий етикет. Корпоративна культура.

Тема 3.4. Група людей як об'єкт діяльності менеджера в галузі професійної діяльності

Якісна характеристика професорсько-викладацького складу закладу освіти. Соціально-психологічна група здобувачів вищої освіти як цілісної спільноти. Створення сприятливого психологічного клімату в закладі освіти. Причини виникнення конфліктів усередині викладацького колективу чи студентської академічної групи та способи їх подолання. Розбудова партнерських відносин між усіма учасниками освітнього процесу. Функції та стиль педагогічного спілкування. Комунікативні бар'єри та способи їх

подолання.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль 1. Основи менеджменту професійної освіти

Тема 1.1. Генезис теорії менеджменту професійної освіти

Під час вивчення теми здобувачам вищої освіти необхідно ознайомитися з історичними аспектами виникнення менеджменту як виду діяльності, інформацією про становлення й розвиток класичних теорій менеджменту, концептуальними ідеями школи наукового управління й школи людських відносин, оволодіти знаннями про виникнення та формування управлінської думки в Україні, історію розвитку теорії менеджменту професійної освіти.

Словникова робота: менеджмент, класичні теорії менеджменту, школа наукового управління, школа людських відносин.

Питання й завдання для самоконтролю

1. Схарактеризуйте виникнення та становлення менеджменту як виду діяльності.
2. Проаналізуйте перші теорії управління, які заклали підґрунтя для сучасної теорії менеджменту.
3. Розкрийте концептуальні ідеї школи наукового управління й школи людських відносин.
4. Висвітліть виникнення та формування управлінської думки в Україні, історію розвитку теорії менеджменту професійної освіти.

Творче завдання

Проаналізуйте можливості творчого використання ідей засновників класичних теорій менеджменту в сучасному закладі освіти, що забезпечує професійну підготовку майбутніх фахівців.

Теми рефератів

1. Історія ідей менеджменту в Стародавньому Єгипті.
2. Витоки управлінської теорії в Стародавній Греції.
3. Погляди відомих давньоримських діячів на управлінську діяльність.

Тема 1.2. Теоретичні засади менеджменту професійної освіти

Під час вивчення теми здобувачі вищої освіти мають оволодіти знаннями про сутність, предмет менеджменту професійної освіти, усвідомити специфіку, мету й основні завдання менеджменту на сучасному етапі розвитку професійної освіти, зв'язок менеджменту професійної освіти з іншими науками, ознайомитись із сучасними теоріями менеджменту в галузі професійної освіти, засвоїти інформацію про організацію як категорію теорії менеджменту й, зокрема, заклад освіти як різновид організації.

Словникова робота: менеджмент професійної освіти, сутність і предмет менеджменту професійної освіти, мета й основні завдання менеджменту в галузі професійної освіти.

Питання й завдання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність менеджменту професійної освіти.
2. Назвіть предмет менеджменту професійної освіти, сформулюйте його мету й основні завдання.
3. З'ясуйте специфіку менеджменту на сучасному етапі розвитку професійної освіти.
4. Висвітліть зв'язок менеджменту професійної освіти з іншими науками.
5. Визначте сутність і зміст категорії «організація».

6. Схарактеризуйте заклад освіти як різновид організації.

Творче завдання

Здійсніть порівняльний аналіз моделей менеджменту професійної освіти в США, Японії та Німеччині.

Теми рефератів

1. Основні закони менеджменту, особливості їх прояву в галузі професійної освіти.
2. Заклад вищої освіти як різновид організації.
3. Сучасні тенденції розвитку менеджменту професійної освіти.

Тема 1.3. Менеджмент як сучасна теорія управління професійною освітою

Під час вивчення теми здобувачі освіти мають засвоїти сутність понять «менеджмент», «управління» й «керівництво», з'ясувати, як ці поняття корелюють між собою; усвідомити закономірності та принципи управління закладом освіти, оволодіти знаннями про стратегічне й оперативне управління в закладі освіти, у якому здійснюється професійна підготовка майбутніх фахівців, поняття «управлінський цикл», основні функції менеджменту професійної освіти; ознайомитись із сучасними методами й технологіями управлінської діяльності в галузі професійної освіти, існуючими підходами до оцінювання ефективності управління в цій сфері.

Словникова робота: управління, керівництво, закономірності та принципи управління закладом освіти, що забезпечує професійну підготовку майбутніх фахівців, управлінський цикл, функції менеджменту професійної

освіти, методи й технології управлінської діяльності в галузі професійної освіти.

Питання й завдання для самоконтролю

1. Розкрийте сутність понять «менеджмент», «управління» й «керівництво». Як ці поняття корелюють між собою?
2. Які закономірності та принципи управління закладом освіти Ви знаєте?
3. Що таке стратегічне й оперативне управління в закладі освіти, у якому здійснюється професійна підготовка майбутніх фахівців?
4. Визначте поняття «управлінський цикл».
5. Проаналізуйте основні функції менеджменту професійної освіти.
6. Які сучасні методи й технології управлінської діяльності в галузі професійної освіти Ви знаєте?
7. Які підходи до оцінювання ефективності управління використовують у галузі професійної освіти?

Проблемне завдання

Вас призначили керівником закладу освіти, що має свої стійкі корпоративні правила та традиції. Під час вивчення роботи педагогічного персоналу Ви дійшли висновку про необхідність її модернізації відповідно до сучасних умов. Проте не всі викладачі погодилися вносити суттєві зміни у свою діяльність, деякі з них почали саботувати поодинокі Ваші розпорядження й навіть висловлювати Вам як керівнику закладу свої претензії. Як Ви далі будете вчиняти в ситуації, що склалася?

1. Не звертатиме особливої уваги на поведінку цих педагогів, вважаючи, що рано чи пізно вони побачать позитивні зміни в організації та почнуть Вас підтримувати.

2. Почнете погрожувати цим людям, що Ви оголосити їм догану, а, якщо й після цього вони не змінять свій стиль поведінки, узагалі звільните їх із посади, яку вони обіймають.

3. Спробуйте підключити до розв'язання конфліктної ситуації інших представників адміністрації, громадських лідерів, щоб вони допомогли Вам її конструктивно подолати.

4. Зробіть спробу особисто поговорити з кожним із цих працівників, уважно вислухаєте їхні критичні зауваження, побажання та спробуйте знайти консенсус, який задовольнить усіх учасників викладацького колективу.

5. Запропонуєте інший варіант розв'язання ситуації. Який саме?

Теми рефератів

1. Формальне й неформальне лідерство.
2. Класифікація методів управління та можливості моделювання в системі методів управління.
3. Сучасна концепція розвитку управління в освіті.
4. Вимоги до сучасного менеджера й ознаки професійної відповідності.

Тема 1.4. Державно-громадська модель управління освітою в Україні

Під час вивчення теми здобувачі освіти мають засвоїти знання про структуру та зміст державно-громадської моделі управління освітою в Україні, суб'єкти державно-громадського управління й основні напрями їхньої роботи, нормативні документи, що регламентують здійснення освітнього процесу та роботи закладу освіти загалом; типові проблеми та труднощі, що виникають у роботі менеджера в галузі професійної освіти, а також шляхи їх подолання.

Словникова робота: державно-громадська модель управління

вітчизняною освітою, нормативні документи в галузі професійної освіти, проблеми та труднощі менеджера.

Питання й завдання для самоконтролю

1. Визначте сутність, структуру та зміст державно-громадської моделі управління освітою в Україні.
2. Назвіть суб'єктів державно-громадського управління освітою, проаналізуйте основні напрями їхньої роботи.
3. Які нормативні документи регламентують здійснення освітнього процесу та роботи закладу освіти загалом?
4. Які типові проблеми та труднощі виникають у роботі менеджера в галузі професійної освіти? Які існують шляхи для їх подолання?
5. Визначте державні органи управління освітою, схарактеризуйте зміст їх діяльності.

Творче завдання

1. Напишіть есе на тему «Перспективи та шляхи розвитку державно-громадського управління освітою в Україні».
2. На основі аналізу змісту Закону України «Про вищу освіту» визначте та схарактеризуйте рівні, ступені та кваліфікації вищої освіти.

Теми рефератів

1. Наукові засади державно-громадського управління освітою в Україні.
2. Основні вимоги до управління вищою освітою.
3. Стратегія *реалізації* концепції *неперервної освіти* в Україні.

Змістовий модуль 2. Ефективність управління професійною освітою

Тема 2.1. SWOT-аналіз діяльності закладу освіти, що забезпечує

професійну підготовку майбутніх фахівців

Під час вивчення теми здобувачі освіти мають засвоїти найбільше поширені методи стратегічного управлінського аналізу діяльності організації, знання про сутність SWOT-аналізу як універсального методу стратегічного планування діяльності організації, його мету й завдання, особливості здійснення SWOT-аналізу діяльності в закладі освіти, у якому забезпечується професійна підготовка майбутніх фахівців, важливість узагальнення й систематизації його результатів, вимоги до побудови матриці SWOT-аналізу діяльності закладу освіти, опанувати інформацію про **GAP-аналіз** та етапи його реалізації, про поняття «**Діаграми Ісікава**» як **різновиду** причинно-наслідкових діаграм, можливості її використання, а також способи побудови.

Словникова робота: SWOT-аналіз, стратегічне планування, матриця SWOT-аналізу, GAP-аналіз, «**Діаграма Ісікава**».

Питання й завдання для самоконтролю

1. Визначте місію менеджера в царині професійної освіти.
2. Визначте сутність, мету й завдання SWOT-аналізу як універсального методу стратегічного планування діяльності організації.
3. Розкрийте особливості здійснення SWOT-аналізу діяльності в закладі освіти, у якому забезпечується професійна підготовка майбутніх фахівців.
4. **Визначте сутність GAP-аналізу й етапи його реалізації.**
5. Розкрийте сутність поняття «**Діаграми Ісікава**» як **різновиду** причинно-наслідкових діаграм, а також можливості її використання.
6. **Окресліть способи побудови «Діаграми Ісікава».**

Творче завдання

Наведіть приклади застосування засвоєних методів стратегічного управлінського аналізу діяльності закладу освіти: SWOT-аналізу; **GAP-аналізу**; «**Діаграми Ісікави**».

Тема рефератів

1. Сутність SWOT-аналізу діяльності закладу освіти, його основні переваги й недоліки.
2. Методика проведення SWOT-аналізу діяльності закладу освіти, у якому здійснюється професійна підготовка майбутніх фахівців.
3. Структурні компоненти та зміст інформаційного забезпечення для здійснення SWOT-аналізу в закладі освіти.
4. Аналіз «стратегічних розривів» як складова реалізації цілей інноваційного розвитку закладу освіти.
5. Використання «**діаграми Ісікава**» в закладі освіти, у якому здійснюється професійна підготовка майбутніх фахівців.

Тема 2.2. Менеджмент якості професійної освіти

Під час вивчення теми здобувачі освіти мають засвоїти основні підходи до визначення поняття «якість професійної освіти», ознайомитись із системою управління якістю професійної освіти в Україні, державними й міжнародними вимогами до якості професійної освіти, оволодіти знаннями про державні стандарти вищої освіти та їх зміст, сутність і здійснення процедури акредитації закладів освіти, у яких здійснюється професійна підготовка майбутніх фахівців, а також процедури сертифікації системи управління якістю надання освітніх послуг у царині професійної освіти, засвоїти шляхи модернізації системи управління якістю надання освітніх послуг у вітчизняних закладах, у яких майбутні фахівці отримують професійну освіту.

Питання й завдання для самоконтролю

1. Назвіть основні підходи до визначення поняття «якість професійної освіти».
2. Схарактеризуйте систему управління якістю професійної освіти в Україні.
3. Сформулюйте основні державні й міжнародні вимоги до якості професійної освіти.
4. Обґрунтуйте поняття державних стандартів вищої освіти.
5. Схарактеризуйте процедуру акредитації закладів освіти, у яких здійснюється професійна підготовка майбутніх фахівців, опишіть порядок її проведення.
6. Що таке сертифікація системи управління якістю надання освітніх послуг у царині професійної освіти? Як відбувається ця процедура?
7. Які існують шляхи модернізації системи управління якістю надання освітніх послуг у вітчизняних закладах, у яких майбутні фахівці отримують професійну освіту?

Творче завдання

Оцініть рівні навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, які навчаються з Вами в одній академічній групі. Розробіть авторський бізнес-план, спрямований на підвищення якості їхньої професійної підготовки.

Тести рефератів

1. Підходи до вибору критеріїв оцінки якості професійної освіти.
2. Основні стратегії досягнення високої якості професійної освіти.
3. Оцінка якості компетентно зорієнтованого навчання.

Змістовий модуль 3. Суб'єкти й об'єкти управління в галузі професійної освіти

Тема 3.1. Сучасні вимоги до рівня компетентності менеджера професійної освіти

Під час вивчення теми здобувачам освіти необхідно з'ясувати місію, посадові вимоги й функціональні обов'язки менеджера професійної освіти, оволодіти знаннями про сутність, структуру та зміст компетентності менеджера в галузі професійної освіти, набути уявлення про професійно-кваліфікаційну модель менеджера як управлінця-професіонала в галузі професійної освіти, підходи щодо відбору професорсько-викладацького персоналу та специфіку управління ним у закладі вищої освіти, засвоїти інформацію про ефективність роботи педагогічного персоналу, особливості управління здобувачами в освітньому процесі вищої школи, усвідомити сутність керівництва й лідерства, стилів керівництва, типів лідерів, опанувати критерії оцінювання ефективності діяльності менеджера в галузі професійної освіти.

Словникова робота: менеджер, місія, посадові вимоги, функціональні обов'язки, професійно-кваліфікаційна модель менеджера, керівництво, лідерство, стилі керівництва, типи лідерів.

Питання й завдання для самоконтролю

1. Визначте місію менеджера в царині професійної освіти.
2. Назвіть посадові вимоги менеджера в галузі професійної освіти.
3. Розкрийте функціональні обов'язки менеджера в закладах, які забезпечують професійну підготовку майбутніх фахівців.
4. Визначте сутність, структуру та зміст компетентності менеджера в галузі професійної освіти.
5. Схарактеризуйте професійно-кваліфікаційну модель менеджера як управлінця-професіонала в царині професійної освіти.

6. Поясніть, як відбувається відбір науково-педагогічних працівників для закладу, у якому здійснюють професійну підготовку майбутніх фахівців?

7. З'ясуйте специфіку управління професорсько-викладацьким персоналом у закладі вищої освіти.

8. Як можна визначити ефективність роботи науково-педагогічних працівників?

9. Розкрийте особливості управління здобувачами освіти в освітньому процесі вищої школи.

10. Як ви розумієте сутність понять «керівництво» й «лідерство»?

11. Які стилі керівництва Ви знаєте?

12. Назвіть типи лідерів.

13. Які критерії оцінювання застосовують для визначення ефективності діяльності менеджера в галузі професійної освіти?

Творче завдання

Складіть авторську програму самовдосконалення менеджера в галузі професійної освіти.

Теми рефератів

1. Формування професійної компетентності майбутнього менеджера в галузі професійної освіти.

2. Вплив менеджера на розвиток корпоративної культури закладу освіти.

3. Формування управлінської культури майбутніх менеджерів у процесі професійно-педагогічної підготовки.

Тема 3.2. Самоменеджмент як умова професійного зростання

Під час вивчення теми здобувачі вищої освіти мають оволодіти знаннями про поняття самоменеджменту як засобу професійно-

особистісного зростання фахівця, основні функції й методи здійснення самоменеджменту в професійній діяльності викладача та керівника закладу освіти, у якому здійснюється професійна підготовка майбутніх фахівців, фактори, які впливають на перебіг та результати самоменеджменту, ознайомитися з обмеженнями, які виникають під час здійснення управлінської діяльності в галузі професійної освіти, типовими труднощами та шляхами їх конструктивного подолання, засвоїти інформацію про стратегічні напрями самоменеджменту (стрес-менеджмент, ресурс-менеджмент, тайм-менеджмент, імпресіон-менеджмент).

Словникова робота: самоменеджмент, основні функції й методи здійснення самоменеджменту, стрес-менеджмент, ресурс-менеджмент, тайм-менеджмент, імпресіон-менеджмент.

Питання й завдання для самоконтролю

1. Визначте сутність самоменеджменту як засобу професійно-особистісного зростання фахівця.
2. Розкрийте основні функції й методи здійснення самоменеджменту в професійній діяльності викладача та керівника закладу освіти.
3. Назвіть фактори, які впливають на перебіг і результати самоменеджменту.
4. Проаналізуйте обмеження, які виникають під час здійснення управлінської діяльності в галузі професійної освіти, типові труднощі та шляхи їх конструктивного подолання.
5. Схарактеризуйте різні стратегічні напрями самоменеджменту (тайм-менеджмент, стрес-менеджмент, імпресіон-менеджмент, ресурс-менеджмент).

Творче завдання

Оберіть один із зазначених стратегічних напрямів самоменеджменту, опрацюйте наукову літературу про нього, а потім реалізуйте цей напрям

самоуправлінської діяльності на практиці. Перебіг і результати цієї діяльності представте у формі практичного проєкту.

Теми рефератів

1. Роль тайм-менеджменту в кар'єрному зростанні фахівця.
2. Стрес-менеджмент і його місце в процесі проходження професійної підготовки майбутніми фахівцями.
3. Аналіз можливостей використання освітянами засобів ресурс-менеджменту.

Тема 3.3. Управлінська етика менеджера в галузі професійної освіти

Під час вивчення теми здобувачі вищої освіти мають засвоїти інформацію про управлінську етику як систему етичних знань, норм як регулятивів практичних дій, якими треба керуватися менеджеру в галузі професійної освіти, засвоїти етичні вимоги до управлінської діяльності керівника закладу освіти, де відбувається професійна підготовка майбутніх фахівців, опанувати етичні заповіді щодо здійснення управлінської діяльності викладачем, оволодіти нормами ділового етикету та корпоративною культурою.

Словникова робота: управлінська етика, етичні вимоги, етичні заповіді, діловий етикет, корпоративна культура.

Питання й завдання для самоконтролю

1. Що таке управлінська етика? Визначте її роль у роботі менеджера в галузі професійної освіти.
2. Сформулюйте основні етичні вимоги до управлінської діяльності керівника закладу освіти, у якому відбувається професійна підготовка

майбутніх фахівців.

3. Визначте етичні заповіді щодо здійснення управлінської діяльності викладача.

4. Що таке діловий етикет? Які правила цього етикету Ви знаєте?

5. Що таке корпоративна культура?

6. Схарактеризуйте структуру та зміст корпоративної культури менеджера у сфері професійної освіти.

Творче завдання

Створіть кар'єрне портфоліо свого становлення як менеджера в галузі професійної освіти з урахуванням вимог управлінської етики.

Теми рефератів

1. Взаємозв'язок між управлінням та мораллю.
2. Вимоги до моральних якостей менеджерів у сфері професійного менеджменту.
3. Етика ділового спілкування в галузі професійної освіти.

Тема 3.4. Група людей як об'єкт діяльності менеджера в галузі професійної діяльності

Здобувачі вищої освіти мають усвідомити сутність і характерні ознаки малої групи, колективу як специфічних соціально-психологічних феноменів, засвоїти якісні характеристики професорсько-викладацького персоналу та групи здобувачів вищої освіти як цілісної спільноти, опанувати інформацію про створення сприятливого психологічного клімату в закладі освіти, причини виникнення конфліктів усередині викладацького колективу чи студентської академічної групи, визначити шляхи їх подолання, ефективні способи розбудови партнерських відносин між усіма учасниками освітнього процесу, функції та стилі педагогічного спілкування, комунікативні бар'єри та способи

їх ліквідації.

Словникова робота: мала група, колектив, конфлікт, партнерські відносини, педагогічне спілкування, комунікативний бар'єр, управлінська етика, етичні вимоги, етичні заповіді, діловий етикет, корпоративна культура.

Питання й завдання для самоконтролю

1. Що таке мала група? Які її характерні ознаки?
2. Схарактеризуйте колектив як групу людей, які мають високий рівень згуртованості.
3. Які характерні ознаки має професорсько-викладацький персонал закладу освіти?
4. Що таке сприятливий психологічний клімат? Як його створювати в закладі освіти?
5. Визначте типові причини виникнення конфліктів усередині викладацького колективу та студентської академічної групи. Схарактеризуйте способи розв'язання конфлікту.
6. Що таке партнерські відносини між усіма учасниками освітнього процесу? Як їх розбудовувати?
7. Які функції педагогічного спілкування Ви знаєте?
8. Назвіть стилі педагогічного спілкування. Який із зазначених стилів Ви вважаєте найбільше конструктивним? Аргументуйте свою точку зору.

Творче завдання

Найдіть методику для діагностування стану сформованості необхідних для менеджера професійно-особистісних якостей. Оцініть за допомогою такої методики рівень сформованості в себе цих якостей.

Теми рефератів

1. Організація співробітництва між викладачами та здобувачами вищої освіти.

2. Форми та прийоми конструктивного педагогічного спілкування.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Таблиця

1	2
90–100	Здобувач освіти володіє повними знаннями з курсу, які носять систематичний і глибокий характер, відповідною науковою термінологією, здатний правильно трактувати засвоєний матеріал та адекватно застосовувати його в типових і нестандартних ситуаціях, усвідомлює взаємозв'язок між основними поняттями курсу та їх значення для подальшої професійної діяльності, здатний визначати власну позицію з різних питань курсу й чітко її аргументувати, здійснювати самостійний пошук наукових знань, проявляти творчу ініціативу
74–89	Здобувач освіти володіє достатньо повними знаннями з курсу, дає логічно обґрунтовані відповіді з незначними неточностями, правильно розуміє сутність основних наукових термінів, усвідомлює взаємозв'язок між основними поняттями, здатний до відтворення більшої частини необхідного теоретичного матеріалу, самостійного виявлення й виправлення більшості припущених ним помилок, проте під час практичної діяльності потребує педагогічної підтримки з боку викладача

60–73	Здобувач освіти здатен відтворити менше половини матеріалу, причому відтворений матеріал має фрагментарний характер, володіє основними знаннями з основних тем курсу, знає його структуру та проблематику, але знання позбавлені системності, що обмежує здійснення практичної діяльності, причому повна діяльність можлива лише за умови надання педагогічної підтримки викладачем, виявляє здатність до репродуктивного відтворення засвоєного матеріалу з незначними помилками
-------	---

Продовж. табл.

1	2
35–59	Здобувач освіти виявляє поверхнєве володіння навчальним матеріалом, не може відтворити його без суттєвих помилок, знання характеризуються неточністю та фрагментарністю, засвоєння теоретичного матеріалу є неповним, його відтворення відбувається тільки за допомогою викладача, не сформовані необхідні практичні вміння й навички
1–34	Здобувач освіти не засвоїв навчальний матеріал і не може відтворити його навіть на репродуктивному рівні, тому рекомендовано обов'язкове повторне засвоєння дисципліни

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основні

1. Андросюк В. М. Педагогічний менеджмент та психодидактика: навч. посібник. Тернопіль : Академічна думка, 2018. 216 с.
2. Гірняк О. М. Менеджмент: теоретичні основи і практикум : навч. посібник для вищих закладів освіти. Львів : Магнолія плюс, 2003 ; Львів :

Новий Світ-2000, 2003. 334 с.

3. Іванова Т. В. Культура педагогічного менеджменту викладача ВНЗ непедагогічного профілю : навч.-метод. посібник. Київ : Педагогічна думка, 2012. 137 с.

4. Карамушка Л. М. Психологія освітнього менеджменту : навч. посібник. Київ : Либідь, 2004. 423 с.

5. Клименюк М. М., Кочарян І. С. Стратегія управління вищим навчальним закладом в сучасних умовах : монографія. Київ : Освіта України, 2011. 190 с.

6. Лунячек В. Е. Педагогічний менеджмент : навч. посібник. Харків : Магістр, 2014. 511 с.

7. Мармаза О. І. Інноваційний менеджмент. Харків : ТОВ «Планета-принт», 2016. 197 с.

8. Мармаза О. І. Менеджмент освітньої організації. Харків : ТОВ «Щедра садиба», 2017. 126 с.

9. Мармаза О. І. Менеджмент в освіті: дорожня карта керівника : навч. посібник для студ. вищих навч. заклад. Харків : Основа, 2007. 448 с.

10. Ткачев С. И., Ткачева Н. А. Основы менеджмента и маркетинга в системе образования : учеб. пособие. Харьков : НУА, 2000. 152 с.

Додаткові

1. Баєва О. В., Новальська Н. І., Згалат-Лозинська Л. О., Лайко Г. П. Практикум з менеджменту : навч. посібник. Київ : МАУП, 2006. Ч. 2. 178 с.

2. Величко О. Г., Вікторов В. Г. Самооцінювання у вищих навчальних закладах як дієва складова менеджменту якості освіти. *Вісник Української академії державного управління при Президентові України*. 2003. Вип. 2. С. 379-388.

3. Виноградський М. Д., Виноградська А. М., Шканова А. М. Управління персоналом. : навч. посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 502 с.
4. Герчанівська П. Е. Культура управління : навч. посіб. Київ : ІВЦ Видавництво «Політехніка», 2005. 152 с.
5. Губа А. В. Формування управлінської культури майбутнього менеджера освіти (теоретико-методичний аспект) : монографія. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2009. 292 с.
6. Даниленко Л. Менеджмент інновацій в освіті. Київ : Шк. світ, 2007. 120 с.
7. Даниленко Л. І. Інноваційний освітній менеджмент : навч. посібник. Київ : Главник, 2006. 144 с.
8. Данюк В. М., Петюх В. М., Цимбалюк С. О. Менеджмент персоналу : навч. посібник. Київ : КНЕУ, 2004. 398 с.
9. Дафт Р. Л. Менеджмент [пер. с англ.]. СПб. : Питер, 2000. 832 с.
10. Демб А., Нойбауер Ф. Ф. Корпоративне управління: Віч-на-віч з парадоксами [пер. з англ.]. Київ : Основи, 1997. 302 с.
11. Дерлоу Дес. Ключові управлінські рішення. Технологія прийняття рішень [пер. з англ.]. Київ : Наукова думка, 2001. 242 с.
12. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами психології управління : навч. посіб. Київ : Центр навч. літератури, 2005. 456 с.
13. Іванова Т. В. Культура педагогічного менеджменту викладача ВНЗ непедагогічного профілю : навч.-метод. посібник. Київ : Педагогічна думка, 2012. 137 с.
14. Іпатов Е. Ф., Левківський К. М., Павловський В. В. Психологія управління в бізнесі : навч. посіб. [2-е вид., доп., перер.]. Харків – Київ : НМЦВО, 2003. 320 с.
15. Карнегі Д. Як завойовувати друзів та впливати на людей. Харків : Промінь, 2001. 560 с.

16. Коломінський Н. Л. Психологія менеджменту в освіті : Соціально психологічний аспект : Монографія. Київ, 2000. 286 с.
17. Кредісов А. І. Історія вчень менеджменту : підручник для вищого навчального закладу. Київ : Знання України, 2001. 304 с.
18. Крижко В. В. Теорія та практика менеджменту в освіті : навч. посібник [2-ге вид., доопрац.]. Київ : Освіта України, 2005. 256 с.
19. Мармаза О. І. Менеджмент в освіті : секрети успішного управління. Харків : Основа, 2005. С. 6—105.
20. Менеджмент організацій : підручник [за заг. ред. Федулової Л. І.]. Київ : Либідь, 2003. 448 с.
21. Мороз І. В. Менеджмент і маркетинг освіти : навч.-метод. посібник. Київ : Освіта України, 2009. 192 с.
22. Наука управляти : з історії менеджменту. Хрестоматія : навч. посібник. [Упоряд. І. О. Слепов]. Київ : Либідь, 1993. 304 с.
23. Орбан-Лембрик Л. Е. Основи психології управління : монографія. Івано-Франківськ : Плай, 2002. 426 с.
24. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління : навч. посібник. Київ : Академвидав, 2003. 568 с.
25. Освітній менеджмент : навч. посібник [За ред. : Л. І. Даниленко, Л. М. Карамушки]. Київ : Шк. світ, 2003. 400 с.
26. Осовська Г. В. Комунікації в менеджменті : курс лекцій. Київ : «Кондор», 2003. 218 с.
27. Палеха Ю. І. Етика ділових відносин : навч. посібник. Київ : Кондор, 2008. 356 с.
28. Управління навчальним закладом : навч.-метод. посібник : У 2-х ч. [О. І. Мармаза, О. М. Касьянова, В. В. Григораш та ін.]. Харків : Веста : Ранок, 2003. 312 с.
29. Управління якістю освіти у вищих навчальних закладах : навч. посібник : у 2 т. Ч. 1. Теоретичні засади формування системи управління

якістю надання освітніх послуг [кол. авт. ; за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського]. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2011. 136 с.

30. Федоришина Л. М., Камінський В. І. Самоменеджмент як мистецтво управління індивідуальним людським капіталом. URL: <http://global-national.in.ua/archive/10-2016/111.pdf>.

31. Хриков Є. М. Управління навчальним закладом. Київ : Знання, 2006. 365 с.

32. Цехмістрова Г. С. Управління в освіті та педагогічна діагностика. Київ : Слово, 2015. 280 с.

33. Цимбалюк І.М. Психологія управління : навчальний посібник / Цимбалюк І. М. Київ : ВД «2008», 624 с.

34. Цюрупа М. В. Основи конфліктології та теорії переговорів : навч. посібник / Цюрупа М. В. Київ : Кондор, 2004. 172 с.

35. Чайка Г. Л. Культура ділового спілкування менеджера : навч. посібник. Київ : Знання, 2005. 442 с.

36. Червінська І. Б. Педагогічний менеджмент: науково-методичний супровід вивчення навчальної дисципліни : навч.-метод. посібник для дистанц. форми навчання. Івано-Франківськ : Прикарпат нац. ун-т, 2014. 140 с.

37. Черниш А. П. Менеджмент освіти : навч. посібник. Київ : «Університет» КМПУ імені Б. Д. Грінченка, 2008.

38. Чмут Т. К., Чайка Г. Л. Етика ділового спілкування : навч. посібник. Київ : Вікар, 2003. 223 с.

39. Шарипов Ф. В. Менеджмент общего и профессионального образования. Москва : Логос, 2014. 432 с.

40. Шегда А. В. Менеджмент : підручник. Київ : Знання, 2004. 687 с.

41. Шоробура І. М. Педагогічний менеджмент : курс лекцій. Кам'янець-Подільський : Зволейко Д. Г., 2010. 190 с.

Навчальне видання

Ткачов Артем Сергійович

**Загальні основи педагогіки: методичні рекомендації для самостійної роботи
здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти**

Відповідальність за дотримання вимог академічної доброчесності несе автор

Підписано до друку 05.09.2020 Формат 60х84. Папір офсетний. Гарнітура
Times New Roman. Друк офсетний. Ум. друк. арк. 2,19. Обл.-вид. арк. Зам. №
8-14/41-1. Тираж 50 прим. Ціна договірна.